

1. UVOD

U današnje vrijeme svjedoci smo informacione revolucije i velike ekspanzije informacionih i komunikacionih tehnoloija. Činjenica je da Internet, elektrinske komunikacije i elektronsko poslovanje donose sve više koristi. Informacione tehnologije a naročito Internet ulaze u gotovo sve sfere čovjekovog života i preuzimaju primat za dalji razvoj nauke i tehnologije. Internet koji se u početku razvijao za vojne potrebe zajedno sa komunikacionim i informacionim tehnologijama je postao temeljna infrastruktura društva i teži da postane glavni oblik i medij čovjekovog djelovanja- ekonomskog, politickog kulturnog...

Brzi naučni i tehnološki napredak uslovljava brze promjene kako u karakteristikama savremenog proizvoda ili usluge, tako i njihovim raznolikostima, a naročito u snižavanju troškova koji nastaju tokom njihovog stvaranja i distribucije. Nastale promjene dotiču se svih sfera čovjekovog života i rada kao npr.: navikama, ukusima, željama, stilovima, materijalima, dizajnu i pakovanju, načinima distribucije itd. Svi ovi rezultati postaju dostupni u svim dijelovima svijeta kao nikad do sad i u skoro cjelokupnom obimu, ono što nastaje na jednom kraju svijeta, brzo se i jednostavno prenosi na drugi. Na međunarodnom planu se ruše tržišne barijere i više nego ikad su firme suočene sa konkurencijom. Danas je potrošač obrazovaniji, informisaniji više nego ikad, i želi sa što manjim naporom i manjim troškom da zadovolji svoje potrebe, a na tržištu se vodi pravi "rat" u borbi za njegovim pridobijanjem. Primjena informaciono komunikacionih dostignuća u vođenju poslovanja, kao i svim drugim segmentima života i rada, čini jedan od ključnih elemenata za ostvarenje organizacionog opstanka na duži rok.

U vrijeme povećane globalizacije tržišta i ekonomske regionalizacije poslovanje ne može biti uspješno bez upotrebe moderne informacione tehnologije. Umrežavanje preduzeća i javne administracije i razvoj Interneta doveli su do velikih promjena u načinu i efikasnosti rada poslovnih sistema. Omogućena je jednostavna i brza komunikacija, gotovo trenutno prenošenje velikih količina podataka na velike udaljenosti, jednostavno objavljivanje i ažuriranje multimedijalnih dokumenata i njihova kontinuirana globalna dostupnost, digitalna isporuka dobara i usluga, direktno plaćanje putem Interneta, stvaranje virtuelnih organizacija itd. Sve to predstavlja elemente novog oblika poslovanja, tzv. elektronsko poslovanje (electronic business).

Elektronsko poslovanje je opšti koncept koji obuhvata sve oblike poslovnih transakcija ili razmijene informacija koje se izvode korištenjem informacione i komunikacione tehnologije kao i elektronsko trgovanje dobrima i uslugama

Sa druge strane, elektronska trgovina, e-commerce, predstavlja komponentu elektronskog poslovanja, koja opisuje procese kupovine, prodaje i razmjene dobara, usluga i informacija, putem računarskih mreža koje uključuju i Internet. Generalno, termini digitalna ekonomija-elektronsko poslovanje su sinonimi, a fokusirani su na kupovinu i prodaju informacija, proizvoda i usluga putem računarske mreže i podršci za bilo koju vrstu poslovnih transakcija putem digitalne infrastrukture.

Osnovni cilj svih savremenih poslovnih koncepcija jeste zadovoljenje potreba klijenata i formiranje takvog poslovnog okruženja u firmi da svi poslovni procesi budu u funkciji klijentovih potreba, a da se kao rezultat kvalitetnih odnosa s klijentima pojavi profit. Za mnoga manja i veća preduzeća, naplata robe i usluge putem Interneta pruža značajne prednosti. Kupci sve više i više očekuju mogućnosti elektronskog plaćanja, a to može značajno da poveća dobit preduzeća. Lako je primiti čekove ili izdati fakture kupcima i primiti takve uplate na standardan način putem bankovnog računa. Međutim, kupci sve više koriste Internet radi brže usluge, kupovina se vrši putem debitnih i kreditnih kartica. Da bi se mogle primiti kartice putem Interneta potrebno je imati posebne ugovore sa preduzećima ili bankama koje takve usluge pružaju. Postoji mnogo raznih mogućnosti elektronskog plaćanja putem Interneta, putem telefona ili faksa; znači mogućnosti za naplatu usluga i robe onda kada kupac nije fizički prisutan. U daljem radu biće predstavljene neke od metoda elektronskog plaćanja .

Takođe i razvoj elektronskog bankarstva je vezan za sve širu primjenu kompjuterske i telekomunikacione tehnologije u procesu obrade i prenosa podataka i informacije. Ove tehnologije sobom nose krupne i evolutivne tehnološke promjene u funkcionisanju banaka i drugih finansijskih institucija. Pokrenuti procesi dovode do uvođenja novih postupaka i tehnologija, koje sobom nose nove izazove i mogućnosti.

Prirodni nasljednik on-lajn bankarstva je Internet bankarstvo. Platni sistemi i transakcioni mehanizmi danas naprosto ne mogu da zaobiđu Internet, koji se polako prožima kroz sve ljudske aktivnosti. Među novim instrumentima i transakcionim mehanizmima na Internetu se nalazi digitalni novac . Sistemi digitalnog novca bazirani su na digitalnim novčanicama koje su, u vidu digitalnih signala, smještene na fiksni disk u računaru ili na mikročip implementiran u plastičnu karticu. Proces plaćanja odvija se preko Interneta, a može biti on-lajn (on-line) i of-lajn (off-line). Trenutno na Internetu postoji nekoliko sistema zasnovanih na digitalnom novcu. Najpoznatiji on-lajn sistemi su E-Cash firme DigiCash; i NetCash, sistem koji je razvijen na Univerzitetu južne Kalifornije. Najpoznatiji of-lajn sistemi su Mondex i VisaCash. Od svih sistema digitalnog novca Mondex je, po svojim karakteristikama, najpribližniji realnom novcu.

Kreditne kartice mogu se koristiti i za on-lajn transakcije. Međutim, zbog činjenice da je Internet otvorena mreža i da neka treća strana može da otkrije i zloupotrebi broj kreditne kartice, razvija se čitav niz konkurentskih protokola i metoda koje garantuju bezbjednost transakcija. U tu svrhu razvijeni su sistemi za bezbjedne on-lajn transakcije putem kreditnih kartica. Trenutno su dva sistema za plaćanje potpuno funkcionalna (First Virtual i CyberCash). Nove tehnologije elektronskog novca obuhvataju čitav niz pristupa u kojima je monetarna „vrednost“, na nekom mediju, sačuvana u elektronskom obliku.